

EKONOMIKOS IR VERSLUMO ILGALAIKIO PLANO 10 IR II GIMNAZIJS KLASEI RENGIMAS

Ilgalaikio plano pavyzdys pateikiamas vadovaujantis Ekonomikos ir verslumo bendrosios programos (toliau – BP) nuostatomis. Bendrųjų programų dalykų mokymosi turinys pateikiamas, apimant 70 proc. bendruosiuose ugdymo planuose dalykui numatytų metinių pamokų. Likusias pamokas mokytojas gali užpildyti mokytojo pasirinktu mokymosi turiniu, skirti laiko mokinių žinioms ir gebėjimams įtvirtinti, bendrųjų programų skirtumams likviduoti, integruojamosioms pamokoms ir pan. Mokykloje susitariama dėl mokymosi turinio pasirinkimo principų, įgyvendinimo nuostatų ir derinimo su kitais toje klasėje ar gretimose klasėse dirbančiais mokytojais, atsižvelgiant į mokinių mokymosi poreikius.

Dėl ilgalaikio plano formos nutarimą priima mokyklos bendruomenė, todėl nebūtina siekti vienodos formos, svarbu sudaryti ilgalaikį planą taip, kad jis būtų patogus ir informatyvus mokytojui, padėtų planuoti trumpesnio laikotarpio (pvz., pamokos, pamokų ciklo, savaitės) ugdymo procesą, kuriame galėtų būti nurodomi ugdomi pasiekimai, kompetencijos, sąsajos su tarpdalykinėmis temomis. Planas orientuotas aktyviai ir kūrybinei mokinių veiklai ugdyti. Organizuojant ugdymo procesą, taikomi įvairūs aktyvūs mokymo ir mokymosi metodai: situacijos modeliavimai, kompiuteriniai modeliavimai, verslo žaidimai, tiriamasis darbas, diskusijos, darbas grupėse ir kt. Pamokų ir veiklų planavimo pavyzdžių galima rasti pagrindinio ugdymo BP įgyvendinimo rekomendacijų dalyje „Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai“. Pagrindinio ugdymo BP įgyvendinimo rekomendacijų dalyje „Tarpdalykinių temų integravimas. Dalykų dermė“ išryškinti tarpdalykinių temų aspektai, jungtys su kitais dalykais, dalykų horizontalios tarpusavio dermės. Planavimo darbą palengvins naudojimas [Švietimo portale \(emokykla.lt\)](#) pateiktos BP atvaizdavimu su mokymo(si) turinio, pasiekimų, kompetencijų ir tarpdalykinių temų nurodytomis sąsajomis.

Kompetencijos nurodomos prie kiekvieno pasirinkto koncentro pasiekimo:

Ekonomika ir verslumas

Visa bendroji programa

Pagrindinis ugdymas

Vidurinis ugdymas

BP dalys

- Bendrosios nuostatos
- Dalyko tikslas ir uždaviniai
- Kompetencijų ugdymas
- Pasiekimų sritys ir pasiekimai
- Pasiekimų raida
- Mokymo(si) turinys
- Pasiekimų vertinimas
- Išteklių

Klasės

Pasiekimų sritys ir pasiekimai

Pasiekimų sritys žymimos raide (pavyzdžiui, A, B), raide ir skaičiumi (pavyzdžiui, A1, A2) žymimas tos pasiekimų srities pasiekimas. Lentelėse kiekvienam klasių koncentrai pasiekimai aprašomi keturiais pasiekimų lygiais: slenkstinis (1), patenkinamas (2), pagrindinis (3) ir aukštesnysis (4). Raidės ir skaičių junginyje (pavyzdžiui, A1.1) pirmasis skaičius žymi klasių koncentro lygį, o antrasis – pasiekimų lygį.

✓ Orientavimasis rinkoje (A)

9–10 (I–II gimnazijos) klasių koncentras

Pažinimo kompetencija

Kritinis mąstymas

Žino ir suvokia dalykui būdingų klausimų kėlimo ir atsakymų formulavimo formas. Apdoroja nagrinėjamą informaciją, pritaikydamas analizės būdus ir metodus. Atpažįsta pagrindą ir nepagrįstą dalyko teiginį. Nurodo esminę pagrindimo idėją. Analizuoja ir pats naudoja skirtingas idėjų, faktų ir sąvokų reprezentacijas skirtinguose kontekstuose.

^ A1. Geba logiškai samprotauti apie rinkos dalyvių elgseną ir pinigų vaidmenį ekonomikoje.

Klasių koncentrai	Slenkstinis lygis	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
9–10 (I–II gimnazijos) klasių koncentras	Savais žodžiais apibūdina pagrindines ekonomikos sąvokas. Nusako, kas yra ekonominė apytaka ir jos pagrindiniai dalyviai. Išvardina	Teisingai apibūdina pagrindines ekonomikos sąvokas ir terminus. Išvardija ekonominės apytakos dalyvius ir paaiškina piniginius bei	Skiria, lygina ir tinkamai vartoja nagrinėjamas ekonomikos sąvokas, terminus, dėsnius. Paaiškina ekonominės apytakos dalyvių vaidmenį.	Atpažįsta mikro- ir makroekonominės problemas. Rinkos dalyvių vaidmenį analizuoja darnios plėtros kontekste (A1.4).

Spustelėjus pasirinktą pasiekimą atidaromas pasiekimo lygių požymių ir pasiekimui ugdyti skirto mokymo(si) turinio citatų langas:

BP dalys ▼

- Bendrosios nuostatos
- Dalyko tikslas ir uždaviniai
- Kompetencijų ugdymas
- Pasiekimų sritys ir pasiekimai
- Pasiekimų raida
- Mokymo(si) turinys
- Pasiekimų vertinimas
- Ištekliai

Klasės ▼

▼ Orientavimasis rinkoje (A)

9–10 (I–II gimnazijos) klasių koncentras

^ A1. Geba logiškai samprotauti apie rinkos dalyvių elgseną ir pinigų vaidmenį ekonomikoje.

Klasių koncentrai	Slenkstinis lygis	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
9–10 (I–II gimnazijos) klasių koncentras	Savais žodžiais apibūdina pagrindines ekonomikos sąvokas. Nusako, kas yra ekonominė apytaka ir jos pagrindiniai dalyviai. Išvardina 2–3 pinigų funkcijas (A1.1).	Teisingai apibūdina pagrindines ekonomikos sąvokas ir terminus. Išvardija ekonominės apytakos dalyvius ir paaiškina piniginius bei prekinius srautus ekonominėje apytakoje. Išvardija pagrindines pinigų funkcijas (A1.2).	Skiria, lygina ir tinkamai vartoja nagrinėjamas ekonomikos sąvokas, terminus, dėsnius. Paaiškina ekonominės apytakos dalyvių vaidmenį. Nusako išteklių ribotumo problemą. Argumentuotai kalba apie pinigų vaidmenį ekonomikoje (A1.3).	Atpažįsta mikro- ir makroekonominės problemas. Rinkos dalyvių vaidmenį analizuoja darnios plėtros kontekste (A1.4).

^ **Mokymo(si) turinys**

Ekonomikos samprata. 9–10 (I–II gimnazijos) klasių koncentras.

10 ir II gimnazijos klasė

Ekonominiai pasirinkimai. Makroekonomika ir mikroekonomika. Ekonomika suprantama kaip mokslas, nagrinėjantis rbotų išteklių naudojimą neribotiems norams tenkinti. Lyginamos ribinės sąnaudos ir ribinė nauda, vertinami verslo ir (arba) asmeniniai pasirinkimai, aiškinama ribinė nauda ir ribinės sąnaudos remiantis paprastais veiklos pavyzdžiais. Identifikuojamos mikro- ir makroekonomikos problemos.

Alternatyvieji kaštai ir pasirinkimai. 9–10 (I–II gimnazijos) klasių koncentras.

10 ir II gimnazijos klasė

Išteklių stygius nusakomas kaip pagrindinė ekonomikos problema ir aiškinama, kodėl ir valstybė, ir verslai, ir piliečiai, priimdami racionalius sprendimus, renkasi, o rinkdamiesi įvertina alternatyvias sąnaudas.

Tarpdalykinės temos nurodomos prie kiekvienos mokymo(si) turinio temos. Užvedus žymeklį ant prie temų pateiktų ikonėlių atsiveria langas, kuriame matoma tarpdalykinė tema ir su ja susieto(-ų) pasiekimo(-ų) ir (ar) mokymo(si) turinio temos(-ų) citatos.

Ekonomika ir verslumas

Visa bendroji programa

Pagrindinis ugdymas

Vidurinis ugdymas

BP dalys

- Bendrosios nuostatos
- Dalyko tikslas ir uždaviniai
- Kompetencijų ugdymas
- Pasiekimų sritys ir pasiekimai
- Pasiekimų raida
- Mokymo(si) turinys
- Pasiekimų vertinimas
- Ištekliai

Mokymo(si) turinys

9–10 (I–II gimnazijos) klasių koncentras

✓ 10 (II gimnazijos) klasė

^ **Orientavimasis rinkoje**

Darnus vystymasis

Socialinė ir ekonominė plėtra

Pasaulis be skurdo ir bado

A2.3. Paaiškina kainos kitimo mechanizmą ir analizuoja veiksnius, turinčius įtakos rinkos kainų pokyčiams. Paaiškina, kodėl kuriant naujus produktus svarbu nustatyti problemą rinkoje, produktų poreikį ir galimą kainą.

kaip mokslas, nagrinėjantis ribotų
da, vertinami verslo ir (arba)
veiklos pavyzdžiais.

^ Alternatyvieji kaštai ir pasirinkimai.   - - -

Išteklių stygius nusakomas kaip pagrindinė ekonomikos problema ir aiškinama, kodėl ir valstybė, ir verslai, ir piliečiai, priimdami racionalius sprendimus, renkasi, o rinkdamiesi įvertina alternatyvias sąnaudas.

Klasės

Ugdymo plane 10 ir II gimnazijos klasėje Ekonomikai ir verslumui skirta 1 savaitinė pamoka, t.y. 37 akademinės valandos: privalomoms temoms 70 proc.- 26 val.; mokytojo laisvai pasirenkamoms temoms 30 proc. – 11 val. Ilgalaikio plano pavyzdyje pateikiamas preliminarus Bendruosiuose ugdymo planuose dalykui numatyto valandų skaičiaus paskirstymas:

- stulpelyje „Mokymo(si) turinio tema“ yra pateikiamos Ekonomikos ir verslumo BP temos;
- stulpelyje *Tema (+BP citata)* aprašomi pasiekimai, kokius ugdyti pamokos metu;
- stulpelyje *Val. sk.* yra nurodytas galimas nagrinėjant temą pasiekimams ugdyti skirtas pamokų skaičius. Lentelėje pateiktą pamokų skaičių mokytojas gali keisti atsižvelgdamas į mokinių poreikius, pasirinktas mokymosi veiklas ir ugdymo metodus;
- stulpelyje „*Esminės sąvokos*“ yra nurodoma, kokias sąvokas reikėtų aptarti nagrinėjamoje temoje;
- stulpelyje „*Ugdomi pasiekimai*“ aprašoma, kokius pasiekimus rekomenduojama ugdyti;
- stulpelyje „*Kompetencijų ugdymas dalyku*“ nurodoma, kokios kompetencijos yra ugdomos;
- stulpelyje „*Tarpdalykinės temos*“ išryškinti tarpdalykinių temų aspektai nagrinėjamoje temoje.
- lentelėje pateiktą pamokų skaičių mokytojas gali keisti atsižvelgdamas į mokinių poreikius, pasirinktas mokymosi veiklas ir ugdymo metodus.

EKONOMIKOS IR VERSLUMO 10 IR II GIMNAZIJOS KLASĖS ILGALAIKIS PLANAS

Mokymosi turinio tema	Tema (+ BP citata)	Val. sk.	Esminės sąvokos	Ugdomi pasiekimai	Kompetencijų ugdymas dalyku	Tarpdalykinės temos	Pastabos
Orientavimasis rinkoje	<p>Ekonomikos samprata. Ekonominiai pasirinkimai. Makroekonomika ir mikroekonomika.</p> <p>BP. Ekonomika suprantama kaip mokslas, nagrinėjantis ribotų išteklių naudojimą neribotiems norams tenkinti.</p> <p>Identifikuojamos mikro- ir makroekonomikos problemos.</p>	1	<p>Alternatyvieji kaštai, ribiniai kaštai, sąnaudos, ribinė nauda, pinigai, vartotojas, gamintojas, racionali elgsena, žiedinė ekonomika, verslo įmonė, namų ūkiai, valstybinis sektorius, mikroekonomika, makroekonomika, prekių/paslaugų rinka, išteklių rinka, paklausa, pasiūla, paklausos dėsnis, pasiūlos dėsnis, stygius, perteklius, rinkos pusiausvyra, rinkos kaina, konkurencija, tobula konkurencinė rinka, mopololija, oligopolija, monopolinė konkurencija, monopsonija.</p>	<p>1. Analizuoja rinkos dalyvių elgseną ir pinigų vaidmenį ekonomikoje</p> <p>2. Paaškina kainos kitimo mechanizmą ir analizuoja veiksnius, turinčius įtakos rinkos kainų pokyčiams. Paaškina, kodėl kuriant naujus produktus svarbu nustatyti problemą rinkoje, produktų poreikį ir galimą kainą.</p> <p>3. Palygina skirtingas rinkos konkurencines struktūras</p>	<p>Pažinimo; Komunikavimo; Kūrybiškumo; Pilietiškumo; Kultūrinė; Skaitmeninė; Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos</p>	<p>Finansinis raštingumas; Antikorupcija; Pasaulis be skurdo ir bado; Žiedinė ekonomika; Aplinkos tvarumas; Mokymasis visą gyvenimą; Sveikata, sveika gyvensena</p>	<p>Dermė su geografija nagrinėjant ribotų išteklių naudojimą.</p>
	<p>Alternatyvieji kaštai ir pasirinkimai.</p> <p>BP. Išteklių stygius nusakomas kaip pagrindinė ekonomikos problema ir aiškinama, kodėl ir valstybė, ir verslai, ir piliečiai, priimdami racionalių sprendimus, renkasi, o rinkdamiesi įvertina alternatyviuosius kaštus.</p>	1					
	<p>Ekonominės sistemos. BP. Supažindinama su ekonominėmis sistemomis, jos palyginamos, išskiriami sistemų privalumai ir trūkumai. Paaškinamos rinkos ribotumo problemos.</p>	1					

	Rinkos modelis. Pasiūla, paklausa, rinkos kaina. BP. Paaiškinami paklausos ir pasiūlos dėsniai, kainos formavimosi mechanizmas. Analizuojami paklausos ir pasiūlos veiksniai bei vertinamas veiksnių poveikis rinkos kainų pokyčiams. Apskaičiuojamos vartotojų išlaidos.	1					Dermė su matematika.
	Rinkos konkurencinė struktūra. BP. Analizuojama konkurencijos nauda visuomenei, pagal konkurencijos laipsnį ir kitus požymius išskiriami rinkos tipai.	1					
	Kartojimo ir/ar atsiskaitymo pamoka	1					
Asmeninių finansų tvarkymas	Pajamų šaltiniai, asmeninės pajamos, asmeninis biudžetas. BP. Apibūdinamos pagrindinės pajamų rūšys, mokomasi sudaryti asmeninį arba šeimos biudžetą. Aiškinamasi, kaip struktūriniai ekonomikos pokyčiai, darbo paklausa ir pasiūla, technologijų kaita, valstybės politika ir kt. daro įtaką piliečių disponuojamoms pajamoms.	1	Gyventojų pajamų šaltiniai, disponuojamos pajamos, vartojimo išlaidos, gyventojų pajamų mokestis, darbo užmokestis, finansinės institucijos, taupymas, investavimas, palūkanų norma, šeimos biudžetas, akcijos, obligacijos, dividendai,	1. Naudodamasis statistine informacija analizuoja gyventojų pajamų ir išlaidų struktūrą, mokosi naudotis šiuolaikiniais asmeninių finansų valdymo įrankiais. 2. Paaiškina palūkanų vaidmenį namų ūkių taupymo ir skolinimosi sprendimams. Palygina įvairių formų kapitalo kaupimo instrumentus ir paaiškina labiausiai jo poreikius atitinkantį variantą. 3. Sudaro tam tikro laikotarpio (savaitės, mėnesio ir pan.) asmens (ar	Pažinimo, Komunikavimo, Kūrybiškumo, Pilietiškumo, Kultūrinė, Skaitmeninė, Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	Finansinis raštingumas, Gimtoji kalba, Šalies nacionalinis saugumas, Antikorupcija, Asmenybės, idėjos, Žiedinė ekonomika, Pažangios technologijos ir inovacijos, Mokymasis visą gyvenimą, Ugdytas karjerai	Dermė su matematika, pvz. apskaičiuoja pajamų struktūrą, pajamų pokyčius, tam tikro laikotarpio vidutinės pajamas.
	Finansų planavimas. BP. Veiksniai, darantys įtaką turto kaupimo, taupymo ir investavimo sprendimams. Aptariama planavimo svarba žmogaus gyvenime. Skaičiuojami mokesčiai, kuriuos	1					Rekomenduojama į pamoką pasikviesti VMI atstovą. Dermė su matematika,

	<p>moka privatūs asmenys. Aptariama finansinių galimybių priklausomybė nuo darbo užmokesčio, mokesčių, infliacijos.</p>		<p>pelningumas, likvidumas.</p>	<p>šeimos) biudžetą. Apibūdina galimus finansinių sprendimų padarinius ilguoju ir trumpuoju laikotarpiu.</p>		<p>pvz. apskaičiuoja pajamų mokesčių, disponuojamas pajamas, nustato procentinius pokyčius ir pan.</p>
	<p>Finansinių įstaigų teikiamos paslaugos. BP. Palūkanų norma. Supažindinama su bankų ir kitų finansinių institucijų veikla. Įvairios taupymo ir investavimo priemonės vertinamos pagal likvidumą, riziką ir grąžą. Investavimo priemonės lyginamos pagal investavimo tikslus.</p>	1				<p>Rekomenduojama pasikviesti į pamoką (arba patiems apsilankyti) banko ar kitos finansinių institucijos atstovą.</p>
	<p>Savo finansinio tikslo pagrindimas skaičiavimais. BP. Mokoma nusistatyti asmeninius finansinius tikslus. Sudaromas tikėtinas ateities biudžetas, įvertinant pastovias išlaidas ir pajamas, palyginami draudimo, kredito, lizingo ir pan. privalumai ir trūkumai. Sklandžiai ir taisyklingai vartojami terminai kalbant apie finansinę ateitį ir sudarant sutartis, susijusias su asmeniniais finansais.</p>	1				

	BP. Sudaromas tam tikro laikotarpio asmens (ar šeimos) biudžetas.	1					
	Kartojimo ir/ar atsiskaitymo pamoka	1					
Verslo organizavimas ir verslumo gebėjimų ugdymasis	Verslas. Verslumas ir verslas, verslininkas ir vadovas, verslininkas novatorius, lyderystė. BP. Aptariamas verslo vaidmuo visuomenėje. Aptariama, kokių savybių turi turėti verslininkas.	1	Verslas, verslumas, antreprenieris, gyvenimo lygis, darbo našumas, pardavimų pajamos, pardavimų kaštai, pelnas, nuostolis, lūžio taškas, savikaina, buhalterinis balansas, reklama, apyvarta, specializacija, autorių teisės, finansiniai šaltiniai.	1. Palygina skirtingas verslo organizavimo formas, išskirdamas jų privalumus ir trūkumus. 2. Diskutuoja apie verslo kūrimo ir veiklos vykdymo galimybes Lietuvoje, generuoja ir įgyvendina verslo idėją kurdamas mokomąją mokinių bendrovę darnios (tvarios) plėtros kontekste. 3. Palygina alternatyvių produktų gamybos ir realizavimo kaštus	Pažinimo, Komunikavimo, Kūrybiškumo, Pilietiškumo, Kultūrinė, Skaitmeninė, Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	Finansinis raštingumas, Gimtoji kalba, Antikorupcija, Intelektinė nuosavybė, Asmenybės, idėjos, Pasaulis be skurdo ir bado, Žiedinė ekonomika, Aplinkos tvarumas, Aplinkos tvarumas, Mokymasis visą gyvenimą, Žmogaus teisės, lygios galimybės, Sveikata, sveika gyvensena, Ugdymas karjerai	Rekomenduojama į pamoką pasikviesti verslo atstovą arba apsilankyti verslo įmonėje.
	Verslo organizavimo formos. BP. Supažindinama su verslo organizavimo formomis, jos lyginamos pagal privalumus ir trūkumus. Supažindinama su ne pelno siekiančių organizacijų veikla, socialiniu, socialiai atsakingu, tvariu (darniu) verslu. Pateikiama verslo praktikos pavyzdžių. Per praktinę veiklą (kuriant mokomąsias mokinių bendroves (MMB)) ugdomi verslumo gebėjimai.	1					Rekomenduojama į pamoką pasikviesti VMI atstovą.
	Verslo finansavimas. BP. Supažindinama su verslo finansavimo formomis ir galimybėmis. Vertinama galima rizika.	1					Rekomenduojama praktinė veikla – tyrimas. Bendravimas su finansų

							įstaigos atstovu.
	Verslo įmonės kaštai. BP. Supažindinama su kaštų rūšimis.	1					
	Konteksto analizė ir problemos identifikavimas. BP. Remiantis dizainu grįsto mąstymo (angl. Design thinking) metodika mokiniai, dirbdami grupėmis, generuoja verslo idėjas, atsižvelgdami į tai, kokią problemą jos gali išspręsti. Siūlomas sprendimo pateikimas. Supažindinama su rinkos tyrimo metodais ir atliekamas rinkos tyrimas.	1					Rekomenduojama kurti tikrą (pagal Lietuvos Junior Achievement programą) arba simuliacinę MMB.
	Idėjos analizė – verslo planas. BP. Dirbant komandoje, vystomas verslo planas, pasinaudojant verslo modelio drobe (angl. business model canvas).	1					
	Idėjos įgyvendinimas – įmonės tiekimo grandinė. BP. Mokoma vystyti prekę (paslaugą). Nagrinėjami našumo veiksniai ir jų daromas poveikis įmonės veiklai.	1					

	<p>Idėjos įgyvendinimas – įmonės struktūra. BP. Vertinama žmogiškųjų išteklių kokybės įtaka darbo našumui. Analizuojama ir vertinama bendradarbiavimo ir komandinio darbo svarba verslui.</p>	1					<p>Rekomenduojama į pamoką pasikviesti Užimtumo tarnybos atstovą.</p>
	<p>Idėjos įgyvendinimas – įmonės finansai. BP. Analizuojamas finansavimas parduodant akcijas; mokoma valdyti įmonės finansus pildant buhalterinio balanso žurnalą.</p>	1					
	<p>Idėjos įgyvendinimas – prototipas. BP. Sukuriamas savos verslo idėjos prototipas.</p>	1					
	<p>Idėjos įgyvendinimas – marketingas. BP. Reklamuojamas, viešinamas, parduodamas produktas (paslauga).</p>	1					
	<p>Idėjos įgyvendinimas – pristatymas. BP. Pristatoma verslo idėja bendruomenei ir (ar) eXpo renginiuose.</p>	1					
	<p>Kolegų idėjų vertinimas. BP. Vertinamos kolegų idėjos, mokoma etiškai konkuruoti rinkoje: atsakingai replikuoti ir argumentuotai reflektuoti.</p>						

	Kartojimo ir/ar atsiskaitymo pamoka	1					
Valstybės vaidmens ekonomikoje ir ekonomikos rodiklių nagrinėjimas ir vertinimas	Valstybės vaidmuo ekonominėje apytakoje. BP. Aptariamos valstybės funkcijos ekonomikoje. Diskutuojama, kokiais atvejais valstybė skatina konkurenciją, kokiais – netgi ją sumažina. Vertinami atskiri valstybės sprendimai dėl konkurencijos rinkose. Viešosios gėrybės. Analizuojamas viešasis ekonomikos sektorius. Mokoma atskirti viešąsias prekes ir paslaugas nuo privačių prekių ir paslaugų. Pateikiama pavyzdžių.	1	Ekonominė apytaka, valstybės biudžetas, valstybės išlaidos ir pajamos, „šešėlinė ekonomika“, tiesioginiai ir netiesioginiai mokesčiai, akcizas, akcizo mokestis, pelno mokestis, pridėtinės vertės mokestis, makroekonominiai rodikliai, bendrasis vidaus produktas, bendrasis nacionalinis produktas, infliacija/defliacija, baziniai metai, nedarbo lygis, valstybės biudžetas, fiskalinė politika, monetarinė politika, centrinis bankas, ekonominis augimas,	1. Paaiškina valstybės biudžeto pajamų ir išlaidų struktūrą ir nusako šešėlinės ekonomikos priežastis ir poveikį valstybės biudžetui. 2. Analizuoja, pasinaudodamas teikiama statistine informacija, pagrindinius makroekonominius rodiklius ir vertina, kiek jie atspindi realią situaciją šalyje. 3. Apibūdina, kaip valstybė per mokesčius ir išlaidas gali reguliuoti ekonomiką.	Pažinimo, Komunikavimo, Kūrybiškumo, Pilietiškumo, Kultūrinė, Skaitmeninė, Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	Finansinis raštingumas, Antikorupcija, Sveikata, sveika gyvensena	Dermė su geografija.
	Pagrindiniai makroekonominiai rodikliai. BP. Apibūdinami pagrindiniai rodikliai, nusakantys šalies ekonomikos būklę. Vertinamas šalies gyvenimo lygis pagal BVP, tenkantį vienam gyventojui, nedarbo lygį ir infliaciją (defliaciją).	1					Rekomenduojama integruota pamoka su geografija. Dermė su matematika (apskaičiuoja ekonominių rodiklių absoliučius ir santykinius pokyčius).
	Valstybės biudžetas. BP. Mokesčiai į biudžetą. Nagrinėjamas valstybės biudžetas, paaiškinami valstybės	1					Dermė su matematika.

	pajamų šaltiniai ir pagrindinės valstybės išlaidos, biudžetinio finansavimo prioritetai.		perkamoji galia, viešosios gėrybės, darbo ištekliai, darbo jėga, bedarbis,				
	Šešėlinė ekonomika. BP. Paaiškinama šešėlinė ekonomika, jos poveikis valstybės biudžetui. Aptariamos šešėlinės ekonomikos priežastys ir pasekmės Lietuvos verslui ir visuomenei.	1	biudžeto deficitas, valstybės skola, žiedinė ekonomika, žalioji ekonomika.				Rekomenduojama į pamoką pasikviesti VMI atstovą.
	Valstybės ekonominė politika. BP. Aptariamas, fiskalinės politikos priemonių veiksmingumas sprendžiant ekonomikos problemas. Aptariama kuo skiriasi valstybės biudžeto deficitas nuo valstybės skolos. Aptariami (analizuojami) biudžeto deficito mažinimo būdai bei didėjančio deficito grėsmė šalies ekonominiam stabilumui. Analizuojamas centrinio banko vaidmuo.	1					
	Kartojimo ir/ar atsiskaitymo pamoka	1					
Globalinių ekonominių procesų supratimas	Atviros ekonomikos modelis. BP. Paaiškinama sąvoka „atvira ekonomika“, nusakoma, kodėl ekonomikos atvirumas turi reikšmingos įtakos Lietuvos ekonomikos augimui (dėl poveikio eksportui, tiesioginėms užsienio investicijoms ir inovacijoms).	1	Atvira ekonomika, ekonominė globalizacija, tarptautinė prekyba, eksportas, importas, laisvoji prekyba, muitai,	1. Paaiškina atviros ekonomikos dedamąsias. Paaiškina laisvosios prekybos teikiamą naudą ir galimus pavojus nacionalinei ekonomikai. 2. Nusako globalizacijos procesų privalumus ir	Pažinimo, Komunikavimo, Kūrybiškumo, Pilietiškumo, Kultūrinė, Skaitmeninė, Socialinė, emocijinė ir	Finansinis raštingumas, Kultūros paveldas, Šalies nacionalinis saugumas, Pasaulis be skurdo ir bado,	

	<p>Globalizacija. Globalizacijos procesai, jų privalumai ir keliamas pavojus nacionalinei ekonomikai.</p> <p>BP. Aptariami teigiami ir neigiami globalizacijos padariniai šalių ekonomikai, politikai ir kultūrai.</p>	1	kvotos, muitų sąjunga, embargas, dempingas, valiutos kursas, šalies mokėjimų balansas, užsienio prekybos balansas, Europos sąjunga,	keliamus pavojus nacionalinei ekonomikai.	sveikos gyvensenos	Žmogaus teisės, lygios galimybės, Mokymasis visą gyvenimą, Ugdymas karjerai	Rekomenduojama integruota pamoka su geografija.
	<p>Tarptautinės prekybos nauda. Mainai. Šalių specializacija.</p> <p>BP. Išvardijamos tarptautinės prekybos ribojimo priemonės ir priežastys. Analizuojama mainų tarp valstybių nauda vartotojams, vertinami tarpusavio priklausomybės, atsirandančios dėl specializacijos, aspektai. Nusakomi tarptautinę prekybą skatinantys veiksniai: skirtingi išteklių kiekiai ir skirtingos kainos įvairiose šalyse.</p>	1	tarptautiniai susivienijimai, tarptautinės organizacijos, absoliutinis pranašumas, santykinis pranašumas, laisvosios prekybos asociacija.	3. Paaškina, kokias galimybes ES teikia jaunimui ir verslui. Priima ilgalaikių finansinių pasekmių turinčius sprendimus dėl planuojamo įgyti išsilavinimo ar profesijos.			<p>Dermė su matematika: pvz. apskaičiuoja prekės kainą, esant skirtingiems muitų tarifams, surenkamų muitų dydį, kai žinomos prekybos apimtys ir muitų tarifai.</p> <p>Dermė su geografija.</p>
	<p>Valiutos.</p> <p>BP. Aptariamas valiutų kursų poveikis tarptautinei prekybai, atliekami nesudėtingi valiutų kursų perskaičiavimo veiksmai.</p>	1					<p>Dermė su matematika: pvz. vienos šalies valiutos vertę apskaičiuoja kitos šalies valiutos verte.</p>

	<p>Europa ir Lietuva pasaulyje. BP. Analizuojamos teigiamos ir neigiamos valstybės dalyvavimo tarptautinėse ekonominėse organizacijose pusės. Aptariamos ekonominės tarptautinės organizacijos, kurioms priklauso Lietuva. Analizuojamos ES teikiamos galimybės jaunimui ir verslui. Aptariamos paskatos ir jų poveikis asmeninei karjerai.</p>	1					<p>Rekomenduojama integruota pamoka su geografija.</p>
	<p>Kartojimo ir/ar atsiskaitymo pamoka</p>	1					